

راهنمای پژوهش در مقوله‌های زبان‌شناسی

برداشتی از اثر آلیسون رای و آیلین بلومر

Alison Wray & Aileen Bloomer

گردآورنده: علی میرعمادی

دانشگاه ایالتی کالیفرنیا

سان برناردینو

2014

California State University, San Bernardino

سرشناسه: میرعمادی، سیدعلی، ۱۳۲۱ - ، گردآورنده، مترجم
عنوان و نام پدیدآور: راهنمای پژوهش در مقوله‌های زبان‌شناسی: برداشتی از اثر آلیسون رای و آیلین بلومر / [گردآوری و ترجمه] علی میرعمادی.
مشخصات نشر: تهران: رهنما، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری: ۳۴۱ ص.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۶۷-۵۷۹-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: قسمت‌هایی از کتاب حاضر برگرفته از کتاب "Projects in Linguistics: A Practical Guide to Researching" است.

موضوع: زبان انگلیسی - - تحقیق - - روش‌شناسی
شابک افزوده: ری، آلیسون، ۱۹۶۰ - م.
شناسه افزوده: Wray, Alison
شناسه افزوده: بلومر، آلیسون، ۱۹۴۷ - م.
شناسه افزوده: Bloomer, Alison
رده‌بندی کنگره: P1۲۷م۹۲۱۳۳
رده‌بندی دیویی: ۱۰۷
شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۰۰۱۱۱۱

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form or by any means without the permission, in writing, from the Publisher.
RAHNAMA PRESS
Copyright © 2014
No. 112, Shohadaye Zhandarmerie St. (Mushaghi St.), Between Farvardin & Fakhre Razi, Enghelab Ave., Oppo. Tehran University, Tehran, Iran.
P.O. Box: 13145/1845 - Tel: (021) ۶۶۴۱۶۶۰۴ & ۶۶۴۰۰۹۲۷
E-mail: info@rahnamapress.com
<http://www.rahnamapress.com>

رهنما

راهنمای پژوهش در مقوله‌های زبان‌شناسی، مؤلف: علی میرعمادی، لیتوگرافی: رهنما، چاپ: چاپخانه رهنما، چاپ اول: ۱۳۹۳، تیراژ: ۵۵۰ نسخه، ناشر: انتشارات رهنما، آدرس: مقابل دانشگاه تهران، خیابان فروردین، نبش خیابان شهدای ژاندارمری، پلاک ۱۱۲، تلفن: ۶۶۴۰۰۹۲۷، ۶۶۴۱۶۶۰۴، ۶۶۴۸۱۶۶۲، فاکس: ۶۶۴۶۷۴۲۴، فروشگاه رهنما، سعادت‌آباد، خیابان علامه طباطبائی جنوبی، بین ۳۰ و ۴۲ شرقی، پلاک ۲۹، تلفن: ۸۸۶۹۴۱۰۲، آدرس فروشگاه شماره ۴: خیابان پیروزی نبش خیابان سوم نیروی هوایی، تلفن: ۷۷۴۸۲۵۰۵، نمایشگاه کتاب رهنما، مقابل دانشگاه تهران پاساژ فروزنده، تلفن: ۶۶۹۵۰۹۵۷، شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۶۷-۵۷۹-۰

مق چاپ برای ناشر محفوظ است

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

فهرست

۱۳.....	مقدمه
۱۵.....	حروف الفبای آواشناسی
۱۷.....	فصل یکم: مسیر پژوهش را مشخص سازید
۱۷.....	زمینه پژوهش خود را معین کنید
۱۷.....	چه موضوعاتی قابل پژوهش هستند؟
۱۸.....	چه زمینه‌ای را برای پژوهش انتخاب کنیم؟
۱۹.....	چه کسی باید راهنمایی پژوهش ما را بر عهده بگیرد؟
۲۰.....	چه انتظارات را باید برآورده سازیم؟
۲۱.....	مرحله آماده سازی
۲۱.....	زمان بندی
۲۲.....	مرحله طرح ریزی
۲۳.....	چارچوب نگارش پژوهش
۲۵.....	استفاده از منابع
۲۶.....	ردیابی کتاب‌ها و آثار در کتابخانه‌ها
۲۶.....	منابع الکترونیکی
۲۷.....	سایت‌های اینترنتی
۲۷.....	صاحب نظران
۲۸.....	منابع داده پردازی
۲۸.....	بسامد واژه‌ها
۲۸.....	فرهنگ لغات و واژه‌نامه‌ها
۲۹.....	ویژگی‌های محقق/ پژوهشگر
۲۹.....	یک اثر پژوهشی چگونه اثری است؟
۳۰.....	باز نویسی پیشینه پژوهش
۳۳.....	چگونه بخوانیم و چگونه یادداشت برداری کنیم؟
۳۳.....	پروژه‌های منحصراً نظریه بنیاد

۳۵	پایه‌ریزی یک پژوهش داده- بنیاد
۳۶	دسترسی به گویشوران و پرسشگیران
۳۷	ارزیابی و نحوه بهره‌گیری از تجهیزات
۳۷	رعایت مسایل ایمنی و اصول اخلاقی
۳۷	از میزان خطاهای محتمل بکاهید
۳۹	دستیابی به نتایج مطلوب و قابل حصول
۴۰	پردازش داده‌ها و شناخت نحوه تفسیر گذاری برنتایج به دست آمده
۴۱	بحث نتیجه‌گیری
۴۲	بکارگیری نشانه‌ها، ارقام و آمار
۴۲	از سرقت ادبی، آلودگی و سرقت آری کنید
۴۵	فصل دوم: روان‌شناسی زبان
۴۶	کتاب‌ها و مجلات علمی معتبر در این ارتباط
۴۸	موضوعات اصلی و ایده‌هایی برای انجام دادن پروژه‌ها
۴۸	تصویری که روان‌شناسان زبان از زبان به دست می‌دهند
۵۰	درک ما از زبان چگونه است؟
۵۱	خواندن
۵۴	روان‌شناسی زبان و نظریه‌های دستوری
۵۶	ابهام واژگانی و ابهام ساختاری
۵۷	جمله‌های مقلوب
۵۹	زبان گفتاری چگونه تولید می‌شود
۶۰	خطاهای گفتاری و لغزش زبانی
۶۱	زبان‌پریشی
۶۴	صورت‌های نوشتاری چگونه تولید می‌شوند؟
۶۴	لغزش‌های نوشتاری
۶۶	خط‌پریشی و خواندن‌پریشی
۶۷	زبان و تفکر
۶۹	ایده‌های برای پژوهش

۷۳	فصل سوم: فراگیری زبان مادری و روند رشد آن
۷۴	رویکردهای پژوهشی در این زمینه
۷۴	تعاریف
۷۵	کتابهای درسی و مجلات علمی معتبر
۷۶	مجله‌های علمی
۷۶	پایگاه اطلاعاتی نظام مند تبادل اطلاعات مربوط به فراگیری زبان توسط کودکان
۷۸	حساسیت سنجش کودکان
۷۹	نکاتی که باید در رویارویی با کودکان مد نظر داشته باشید
۸۰	موضوعات بنیادی و ایده‌هایی برای انجام پژوهش
۸۱	مطالعات و پژوهش‌های دیرشی
۸۲	رشد زبان در مرحله پیش از زبان
۸۳	فراگرایی و فروگرایی: رشد معنا و واژگانی زبان
۸۴	واژه شناسی در کودکان
۸۵	تحول نظام آوایی و آهنگ زبان
۸۷	درک ساختارهای درهم بافته دستوری
۸۸	هشیاری فرا زبانی کودکان
۸۹	رنگ واژه‌ها
۹۱	زبان پرستار (یا کلام کنترل شده کودک)
۹۳	رشد مهارت در مکالمه
۹۴	سر آغاز گوناگونی در زبان کودکان
۹۵	فرایند رشد نوشتن و خواندن
۹۷	موانع رشد زبانی
۹۷	مراحل بعدی فراگیری زبان
۹۹	موضوعات دیگری برای تحقیق
۱۰۱	فصل چهارم: یادگیری/فراگیری زبان دوم
۱۰۲	واژگان فنی
۱۰۴	کتاب‌های درسی و مجله‌های علمی معتبر

۱۰۵.....	مجله‌های علمی معتبر.....
۱۰۶.....	موضوعات بنیادی و ایده‌هایی برای انجام دادن پروژه.....
۱۰۷.....	انگیزش.....
۱۱۰.....	فراگیری واژگان زبان.....
۱۱۲.....	مفاهیم گوناگون در زبانهای گوناگون.....
۱۱۳.....	نقش تجربه و رویکردی که زبان آموز بکار می برد.....
۱۱۴.....	زبان بیگانه، اکاوی خطاها و واکاوی مقابله‌ای.....
۱۱۶.....	آزمون و سنجش زبانی ۲.....
۱۱۷.....	دو زبانگی و چند زبانگی.....
۱۱۸.....	خط مشی‌های ارزش زبان.....
۱۲۱.....	نقش یادگیری زبان در یک کشور بیگانه.....
۱۲۲.....	نقش و جایگاه اجتماعی و سیاسی زبان انگلیسی به عنوان یک زبان بیگانه.....
۱۲۵.....	فصل پنجم: ساختار و معنی.....
۱۲۶.....	کتاب‌ها و مجله‌های علمی معتبر.....
۱۲۷.....	موضوعات بنیادی و پروژه‌ها.....
۱۳۱.....	استعاره/ مجاز.....
۱۳۳.....	ساختار جمله.....
۱۳۶.....	واژه‌ها در حالت واگسست و در با هم آیی.....
۱۴۰.....	نظام ساختوازی.....
۱۴۴.....	نشانه گذاری.....
۱۴۶.....	"دستوری" بودن یک جمله به چه معنایی است؟.....
۱۵۳.....	فصل ششم: شیوه پیدایش متون و تفاوت آنها در صورت‌های نوشتاری و گفتاری.....
۱۵۶.....	کتاب‌های درسی و مجلات علمی معتبر.....
۱۵۷.....	مجلات معتبر علمی.....
۱۵۷.....	موضوعات بنیادی و ایده‌هایی برای تحقیق.....
۱۵۸.....	انگاره‌های آوایی درون متن.....

انتخاب‌های واژگانی در درون متن	۱۶۰
ساختارهای دستوری درون متنی	۱۶۳
نقش بینافردی متون	۱۶۶
زبان رسمی و زبان غیر رسمی	۱۶۹
ایدئولوژی و قدرت	۱۷۱
اصالت متن	۱۷۵
متن گفتاری	۱۷۶
گفتگویی نوشته و نانوشته	۱۷۶
مصاحبه‌های رادیویی و تیلیزیونی	۱۷۸
پیامک‌ها الکترونیکی	۱۷۹
فصل هفتم: جامعه‌شناسی زبان	۱۸۳
واژگان و مفاهیم پایه و بنیادی	۱۸۵
کتاب‌های درسی و مجلات علمی عمده	۱۸۹
رویکردهای کمی	۱۹۰
شبکه‌های اجتماعی	۱۹۱
رویکردهای کیفی	۱۹۲
فصل هشتم: زبان و جنسیت	۱۹۹
واژگان	۲۰۰
کتاب‌ها و مجلات علمی عمده و معتبر	۲۰۰
مجلات علمی	۲۰۱
موضوعات بنیادی و ایده‌هایی برای تحقیق	۲۰۲
مقوله متغییر جنسیت در تحقیقات زبان‌شناسی	۲۰۲
گرایش‌های موجود نسبت به زنان و مردان	۲۰۳
تفاوت‌های جنسیتی بین لهجه و لحن	۲۰۵
تفاوت در تعامل کلامی و سبک کاربرد زبانی	۲۰۶
توجیه تفاوت در کلام زنان و مردان	۲۱۰

زبان و جنسیت در مراحل فراگیری زبان مادری..... ۲۱۲

زبان، جنسیت و آموزش..... ۲۱۳

فصل نهم: لهجه و گویش زبان..... ۲۱۵

اصطلاحات..... ۲۱۷

کتاب‌های درسی، منابع و مجلات علمی معتبر..... ۲۱۸

مجلات علمی..... ۲۱۹

زبان‌های گویش‌های ایرانی..... ۲۱۹

گویش‌های مرکزی ایران..... ۲۳۵

گویش‌های پیر..... ۲۳۷

گویش‌های دیگر استان..... ۲۳۷

کدام گویش/لهجه را برای پژوهش خود برگزینیم؟..... ۲۳۹

گردآوری اطلاعات و داده..... ۲۴۰

در بررسی لهجه‌ها باید به دنبال چه اشیا..... ۲۴۱

ضمایر و صفات ملکی..... ۲۴۲

افعال..... ۲۴۲

اسم..... ۲۴۳

صورت‌های منفی..... ۲۴۴

دنباله‌های پرسشی..... ۲۴۴

ردیابی تفاوت‌های گویشی در گذر زمان..... ۲۴۵

مقایسه لهجه‌های غیر اهل زبان..... ۲۴۶

چرا گونه‌های مختلف زبانی بوجود می‌آیند؟..... ۲۴۶

فصل دهم: اطلاعات و داده‌های شنیداری و ویدیویی..... ۲۴۹

ابزار ضبط ویدیویی یا صوتی؟ کدامیک؟..... ۲۴۹

داده‌های طبیعی..... ۲۴۹

موانع اخلاقی و قانونی..... ۲۵۰

کیفیت..... ۲۵۰

بدیهیات (امور عملی)..... ۲۵۲

۲۵۷	فصل یازدهم: زمینه‌های تجربی
۲۵۸	آزمون‌شونده‌ها
۲۵۸	ساختار مفهومی
۲۶۰	فرایند پژوهش
۲۶۱	وسایل و تجهیزات لازم
۲۶۱	طراحی آزمایش
۲۶۱	دو یا چند گروه متجانس
۲۶۱	رفتارهای نامرتب
۲۶۲	عملکرد یکنسان در ابعاد متفاوت
۲۶۳	استفاده از آثار کتوبه عنوان عامل کنترل
۲۶۴	در مواردی که بیشتر در مورد وجود دارد
۲۶۴	نکاتی که باید به آنها بپردازد
۲۶۵	تأثیر تقدم و تأخر در مطرح کردن سؤالات و نقش آن
۲۶۶	تأثیر کف و سقف سطح آزمایش
۲۶۶	تأثیر حد قابلیت و حد ناکارآمدی
۲۶۷	موارد اضطراری
۲۶۸	امتیازهای پژوهش‌های تجربی
۲۶۹	کاستی‌های پژوهش‌های تجربی
۲۷۱	فصل دوازدهم: پرسشنامه‌ها، مصاحبه‌ها و گروه‌های نمونه
۲۷۳	موارد عام استفاده از پرسشنامه، مصاحبه و گروه کانونی
۲۷۴	آزمون‌شونده‌ها
۲۷۶	اطلاعات فردی، محرمانه بودن و ناشناخته ماندن
۲۷۸	محدودیت‌های نقل به مضمون
۲۷۷	شیوه‌های گوناگون کسب اطلاعات لازم
۲۸۴	پرسشنامه
۲۸۵	طراحی پرسشنامه
۲۸۷	اجرای مرحله ارسال پرسشنامه

۲۸۹.....	مصاحبه.....
۲۹۱.....	گروه‌های کانونی.....

۲۹۳.....	فصل سیزدهم: روش مشاهده و پژوهش‌های موردی.....
۲۹۳.....	مطالعات مشاهده‌ای.....
۲۹۶.....	مطالعات موردی.....
۲۹۸.....	چگونه مقدمات برگزاری یک پژوهش موردی را فراهم آوریم.....
۲۹۹.....	بهره‌داران از یافته‌ها.....

۳۰۱.....	فصل چهاردهم: رازهای اخلاقی.....
۳۰۱.....	سیاست‌ها و رازهای اخلاقی.....
۳۰۲.....	تفاوت بین رازداری و رازداری نیک و گمنامی.....
۳۰۳.....	آیا آزمون‌شونده‌ها و دانشمندی آنها به واقع گمنام می‌مانند؟.....

۳۰۵.....	فصل پانزدهم: شیوه واج نویسی و آوانویسی.....
۳۰۵.....	تفاوت بین واج‌نویسی و آوانویسی.....
۳۰۷.....	واج چیست؟.....
۳۰۸.....	فهرست واج‌های زبان فارسی.....

۳۰۹.....	فصل شانزدهم: ثبت اصوات به صورت نوشتاری.....
۳۱۰.....	چگونه دست نوشته‌ها را ردیف‌سازی کنیم؟.....
۳۱۰.....	نوبت‌گیری‌های طولانی.....
۳۱۴.....	نشان دادن و علامت‌گذاری نواخت و آهنگ کلام.....
۳۱۵.....	رخدادهای بیرونی و تصادفی.....

۳۱۷.....	فصل هفدهم: استفاده از رایانه در پژوهش‌های زبان شناختی.....
۳۱۷.....	پیکره زبانی چیست؟.....
۳۱۸.....	چگونه از پیکره زبانی استفاده کنیم؟.....

- ۳۱۹..... چگونه پیکره زبانی را آماده سازیم؟
- ۳۲۰..... نرم افزارهای موجود کدام هستند؟
- ۳۲۰..... چگونه برای خود پیکره زبانی فراهم آوریم؟
- ۳۲۱..... محدودیت‌های پیکره‌های زبانی

فصل هجدهم: آمار و نقش آن در پژوهش..... ۳۲۳

- ۳۲۳..... آیا به نمودار و محاسبات در پژوهش خود نیاز دارید؟
- ۳۲۴..... آمار توصیفی و محاسبات پایه
- ۳۲۶..... داده‌های کیفی
- ۳۲۷..... داده‌های اسمی
- ۳۲۷..... داده‌های ترتیبی
- ۳۲۹..... گزارش داده‌ها: میانگین، انحراف معیار، نمودارها
- ۳۳۴..... رهنمودهای آماری

فصل نوزدهم: چگونه باید به مراجع و منابع رجوع بدهیم؟..... ۳۳۷

- ۳۳۷..... هدف از ذکر منابع و مراجع چیست؟
- ۳۳۸..... رهنمودهای پایه‌ای و بنیادی
- ۳۳۸..... مرجع را چگونه قید کنیم؟
- ۳۳۹..... تفاوت بین مراجع و کتابنامه

انجام پژوهش در زمینه زبان‌شناسی همانند بسیاری از علوم جاری و تجربی در رشته‌های گوناگون نیازمند اطلاعات دقیق و پیگیری روش‌های ویژه است. انجام هر پژوهش اگر بر اساس موازین خاص صورت نپذیرد از درجه اعتبار محارج است و بر نتایج آن نمی‌توان تکیه کرد. کتاب‌های زیادی در این باب نوشته شده که یا جنبه عام داشته و یا به قدری پیچیده بوده است که دانش پژوهان کمتر توانسته‌اند آن‌ها بهره بگیرند. انکار نمی‌توان کرد که استادان بزرگ ایران جزو بهترین کتاب‌های مرتبط با روش پژوهش فراهم آورده‌اند اما در زمینه زبان‌شناسی کم‌ترین مواردی بر خورد می‌کنیم که منحصرأ به مقوله‌های زبان‌شناسی پرداخته شده است.

در این ایام که فرصت پژوهش حاصل آمده کتابی نظرم را جلب کرد. با مطالعه آن به نکات جالب و قابل ملاحظه‌ای برخورد کردم. حیفم آمد که این یافته‌ها را با دانشجویان زبان‌شناسی وطنم در میان نذارم. حجم کتاب فراتر از آن بود که بتوان آن را در کل ترجمه کرد. پس بر آن شد که مطالب عمده را از آن استخراج نموده و مهم‌ترین را مطابق با فصولی که در زبان در نظر گرفته‌اند به دانشجویان زبان‌شناسی کشورم تقدیم دارم. این کار از یک ترجمه کامل است و نه یک تألیف کامل. از این رو عنوان "برگرفته" را انتخاب کرده‌ام. البته می‌شد آنرا بسته و گریخته ترجمه کنم و با جرح و تعدیل هر یک از آن را به عنوان تألیف مطرح سازم. این کار را در ذات خود نیافتم.

تجربه چندین و چند سال من در دانشگاه‌های ایران نشان می‌دهد که در بسیاری از پایان نامه‌هایی که در زمینه مسایل زبان‌شناسی به رشته تحریر در آمده‌اند کمتر از روش‌های مرسوم استفاده شده است. علت اصلی آن هم این است که استادان، به ویژه آن‌ها که شهرت بسیار یافته‌اند، به لحاظ تعدد

پایان‌نامه‌هایی که راهنمایی آنرا بر عهده داشته‌اند، فرصت ارایهٔ طریق مناسبه را نداشته‌اند. این امر باعث شده که پیشنهادهای پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها با سرعت به تصویب برسند. در نتیجه یا سؤالات مطروحه از اعتبار چندانی برخوردار نبوده‌اند و یا وسعت و گشادگی سؤال یا سؤالات به حدی بوده است که نیل به اهداف را عملاً نامیسر داشته است.

نویسندگان کتابی که در اینجا مورد بهره‌برداری قرار گرفته است محتوای کتاب را برای دانشجویان و دانش‌پژوهان زبان‌شناسی و زیرشاخه‌های آن بسیار ضروری می‌دانند و بر این عقیده‌اند که نارسایی‌ها در این زمینه حتی در دانشگاه‌های معتبر نیز مشهود است. هرچند هدف اصلی از نوشتن کتاب را بهره‌گیری دانشجویان در مقابل تحصیلی بالا دانسته‌اند با وجود این بهره‌گیری از مفاد آنرا به دانش‌آموزان دبیرستانی نیز توصیه می‌کنند. این کتاب در سه فصل عمده تنظیم یافته است که هر فصل آن نیز بخش‌های دیگری را نیز در زیر مجموعه خود دارد. در هر فصل گزیده‌ای مختصر بر واژه‌های کلیدی عرضه گردیده و موضوعات متنوعی برای انجام پژوهش‌های زبان‌شناسی ارایه گردیده است. از مطالب و پیشنهادات مطروحه هم می‌توان در تحقیقات بنیادی بهره گرفت و هم در بررسی‌های محدود که به یک سوال که حک توجه دارند. فصل دوم به روش‌های گوناگون پژوهش و مناسبیت مرکب از زمینه تحقیقی مورد نظر اختصاص دارد. در فصل پایانی ابزار و نیازهای کاربردی انجام یک پژوهش علمی مورد توجه است.